

Ten geleide

Na het Rijksmuseum veertien jaar lang bestuurd te hebben, neemt dr. S. H. Levie, die zijn functie van hoofddirecteur op 1 november 1975 aanvaardde, op 15 september afscheid van het museum. Het is in vele opzichten maar in het bijzonder voor de verzamelingen een buitengewoon vruchtbare periode geweest. Het mag haast een wonder heten, dat het museum in een tijd waarin de prijzen van oude kunst tot ongekende hoogte zijn gestegen, toch nog een groot aantal topstukken heeft kunnen verwerven. Het leek de redactie van het *Bulletin* een goede gedachte bij dit afscheid een overzicht aan te bieden van de hoogtepunten van dit zo wezenlijke aspect van de veelzijdige taak die de heer Levie met veel ambitie heeft vervuld. De zesenvertig hiertoe uitgekozen aanwinsten, die – op de eerste twee nummers na – in de chronologische volgorde van hun ontstaan besproken worden door verschillende medewerkers van de vijf verzamelafdelingen – die uiteraard ieder hun eigen aandeel in het verwervingsproces hebben gehad – en enkele gastauteurs zijn tot 8 oktober tentoongesteld in de z.g. Rembrandt-uitbouw (zaal 225) achter de Nachtwachtzaal.

Menigeen, zo is ons gebleken, vraagt zich af hoe het museum zijn aankopen financiert. Dit lijkt een goede gelegenheid daar een beeld van te geven. Het Rijksmuseum beschikt sinds 1982 over een structureel aankoopbudget van 750.000 gulden per jaar. Voordien was het nog lager met uitzondering van de jaren 1974 en 1975 toen het respectievelijk 750.000 en 850.000 gulden bedroeg. Het is nimmer voldoende aangepast aan de veranderende omstandigheden, met name niet aan het steeds stijgende en zich in de recente jaren explosief ontwikkelende prijsniveau op de kunstmarkt. Naast dit aankoopbudget, dat de vijf verzamelafdelingen toevalt volgens een bepaalde verdeelsleutel, beschikt het museum over twee fondsen: het F. G. Waller-Fonds en het Fonds J. W. Edwin vom Rath. Het goed renderende Waller-Fonds is vooral bestemd voor het aankopen van grafiek. Het driedelige Fonds Vom Rath, dat van beperkte betekenis is, strekt tot aankoop van buitenlandse, bij voorkeur Italiaanse schilderijen, voorwerpen van kunstnijverheid en prenten en tekeningen. Het behoeft geen nader betoog, dat het museum zich in deze tijd op de nationale en internationale kunstmarkt, zodra het er ook maar enigszins op aankomt, zou moeten schikken in de rol van belangstellende toeschouwer als het desgevraagd niet zou kunnen rekenen op financiële steun van derden, in de eerste plaats van de Rijksmuseum-Stichting en de Vereniging Rembrandt, Nationaal Fonds Kunstbehoud.

De Rijksmuseum-Stichting, voortgekomen uit de in 1920 ingestelde Commissie tot Verkoop van Fotografieën, verkrijgt haar inkomsten uit de verkoop van briefkaarten, foto's, catalogi en dergelijke en steunt het museum naar vermogen bij aankopen. De Vereniging Rembrandt, door particulier initiatief opgericht in 1883, heeft, zoals haar oorspronkelijke volledige naam *tot behoud in Nederland van kunstschaten* en haar huidige naamsuitbreiding al aangeven, een veel ruimere doelstelling, namelijk het behouden en vermeerderen van openbaar bezit aan kunstschaten in Nederland. Het museum ontvangt van deze vereniging geregeld essentiële steun bij de verwerving van kunstwerken van uitzonderlijk belang. Naast het structurele aankoopbudget en de steun van genoemde instellingen ontvangt het museum incidenteel financiële middelen in de vorm van legaten en schenkingen, veelal met een bepaalde bestemming. Enkele zeer kostbare aankopen zijn mede mogelijk gemaakt door de verlening van extra rijksbijdragen.

Gerekend over de periode 1975-1989 verhouden de verschillende geldstromen zich procentsgewijs als volgt. De vermelde percentages hebben betrekking op het totale bedrag dat in genoemde periode aan aankopen is besteed. Ze zouden anders en voor het structurele aankoopbudget ongunstiger uitgevallen zijn, indien ze alleen berekend waren over de kosten van de zesenvestig in dit *Bulletin* besproken aanwinsten, die het neusje van de zalm vormen. Deze zegswijze dient zeer letterlijk te worden genomen in die zin, dat het neusje niet alleen het beste en duurste deel van de zalm is maar zich ook op een bepaalde wijze verhoudt tot de volle lengte van de vis.

structureel aankoopbudget	38 %
Waller-Fonds, Fonds Vom Rath, Rijksmuseum-Stichting en Vereniging Rembrandt	43 %
legaten en schenkingen	18 %
extra rijksbijdragen	1 %
	100 %

In 1985 mocht het museum ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van het Rijksmuseumgebouw het hierna besproken portret van Haesje van Cleyburg door Rembrandt als geschenk ontvangen van de in 1958 opgerichte en in 1980 weer tot nieuw leven geroepen Stichting Jubileumfonds Rijksmuseum, waaraan vele instellingen, bedrijven en particulieren alsmede de Rijksoverheid bijdragen gegeven hebben. Dit kostbare geschenk is niet in het bovenstaande overzicht verdisconteerd, evenmin als de aankopen van de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst, die als bruiklenen van deze vereniging ten goede komen aan het museum.

Hendrick Goltzius, met wiens dit jaar verworven meesterwerk de imposante reeks door de heer Levie bevochten aanwinsten zo schitterend werd afgesloten, voerde met een toespeling op zijn naam als lijfspreuk 'Eer boven goud'. Het zou ook het motto van het museum kunnen zijn. Niet dat het museum zich niet terdege bewust is van de waarde van geld maar de ideële waarde van een juist gekozen kunstwerk rechtvaardigt altijd het financiële offer.